

www.crohis.com

**Izveštaj Josipa Broza Tita na Drugom zasjedanju Antifašističkog vijeća
narodnog oslobođenja Jugoslavije,
Jajce, 29. studeni 1943.**

RAZVITAK OSLOBODILAČKE BORBE NARODA JUGOSLAVIJE U VEZI SA MEĐUNARODNIM DOGAĐAJIMA

I.

Naša narodno oslobodilačka borba može se podeliti u četiri etape svog razvitka i to:

Prvo, na kapitulaciju Jugoslavije i početak narodnog ustanka, koji je u svom začetku primio oblike formiranja mnogobrojnih partizanskih odreda za borbu protiv okupatora;

Drugo, prerastanje partizanskih odreda u regularne vojne jedinice, bataljone, brigade i divizije i stvaranje Narodno oslobodilačka vojske Jugoslavije;

Treće, prerastanje narodno oslobodilačkih odbora u pravu narodno vlast i stvaranje Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije, i

Četvrto, na etapu u kojoj se sada nalazimo, a to je - pretvaranje Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije iz opšte partiskog tela u najviše zakonodavno telo i stvaranje Nacionalnog komiteta narodnog oslobođenja Jugoslavije, kao privremene narodne vlade.

Prva etapa. Uzroci tako brze kapitulacije Jugoslavije i porobljavanja naše zemlje od strane nemačkih, talijanskih, mađarskih i bugarskih osvajača, danas su već sasvim jasni većini našeg naroda. Dvadesetogodišnje ugnjetavanje naroda Jugoslavije, kao što su Hrvati, Makedonci, Slovenci i drugi, od šake velikosrpskih hegemonista; dalje, nečuvena korupcija vladajućih krugova unutar zemlje i njihovo povezivanje u inostranstvu sa najreakcionarnijim krugovima, a naročito nemačkim i talijanskim, u cilju održanja na vlasti, zatim nečuveno izdajstvo i špijunaža u našoj vojsci, a naročito u generalštabu - sve su to bili uzroci katastrofalnog i sramotnog poraza jugoslovenskih armija u ratu. Taj je poraz imao

katastrofalne posledice za narode

Jugoslavije. Kralj i vlada, zajedno sa

grupom ljudi koji su bili odgovorni za takvu sudbinu naše zemlje, pobjegli su u inostranstvo. Jugoslavija je bila raskomadana i postala je plenom takvih osvajačkih pljačkaša, kakvih ne poznaje istorija. U zemlji je nastao nečuven teror i istrebljivanje ne samo najnaprednijih ljudi, nego istrebljivanje čitavog srpskog stanovništva u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Vojvodini, slovenačkog stanovništva u Sloveniji itd. Nemački i talijanski osvajači doveli su u Hrvatskoj na vlast krvave ustaške zveri, a u Srbiji najogavnijeg izdajnika Nedića, pomoću kojih su počeli izvršavati svoj pakleni plan istrebljenja Slavena na Balkanu. U toj teškoj, sa sigurnošću mogu reći najtežoj situaciji u istoriji naših naroda, našla se jedna, jedina organizacija u našoj zemlji, koja se 20 godina nalazila tako reći izvan zakona i bila proganjena od svih vlastodržaca u Jugoslaviji, a koja je sve svoje iskustvo i organizatorske sposobnosti, sve svoje oprobane borbe, stavila u službu svog porobljenog naroda. Jedino je Komunistička partija bila ta, koja je povela narod na oružani ustanak, koja nije klonula duhom, već je visoko digla zastavu oslobodilačke borbe i koja je do danas u toj borbi, zajedno sa svojim narodom, ustrajala.

Počeli su se stvarati partizanski odredi, najpre u Srbiji, Bosni i Hercegovini, pa onda opšti narodni ustanak u mesecu julu u Crnoj Gori, zatim širenje partizanskog pokreta u Hrvatskoj, Sloveniji itd. Sve je to pokazalo da je naša zemlja, i ako porobljena, ostala nepokorena, i da su naši narodi spremni doprineti i najveće žrtve za svoje oslobođenje. Maleni, skoro goloruki partizanski odredi počeli su brzo rasti i razvijati se u krupne jedinice, koje su otimala od neprijatelja oružje, zadavale neprijatelju sve jače i jače udarce i pokazale da se ne mogu uništiti usprkos svim nemačkim, talijanskim i ostalim osvajačkim snagama, koje su bile upućivane u borbu za ugušivanje partizanskog pokreta u raznim krajevima zemlje.

Odolevajući tako svim navalama neprijatelja i pretvarajući se sve više u krupne partizanske jedinice, odlukom Vrhovnog štaba u jesen 1942 godine, partizanski odredi formirani su u regularne vojne jedinice, tj. stvorena je Narodno oslobodilačka vojska Jugoslavije.

Nastaje druga etapa u narodnooslobodilačkoj borbi. Stvorene su brigade, divizije i korpusi, oslobođena su čitava područja od neprijatelja i njihovih ustaških i četničkih slugu. Naša mlada Narodno oslobodilačka vojska pokazala je odmah, ispočetka, da je sposobna rešiti i najteže zadatke. Oslobođeni su mnogobrojni gradovi na primer: Livno, Glamoč, Mrkonjić-grad, Jajce, Ključ, Bihać, Krupa,

Slunj itd. Stvaranjem Narodnooslobodilačke vojske nastao je novi polet ustanka u krajevima gde je do tada vladalo relativno zatišje.

U tom razdoblju narodno oslobodilačka borba dobija sve stabilniji oblik, a samim tim i poverenje sve širih narodnih masa u svim krajevima Jugoslavije.

Narodnooslobodilački odbori, koji su se do tada stvarali na oslobođenoj teritoriji, počeli su se stvarati i na poluoslobođenoj, pa čak i na okupiranoj teritoriji, jer je ta nova klica narodne vlasti u narodu postajala sve popularnija i narod se prema njoj odnosio sa sve većim poverenjem. Dok su ispočetka narodno oslobodilački odbori bili stvarani više kao pomoćni organi partizanskih odreda u vođenju oslobodilačkog rata, u vreme stvaranja Narodno oslobodilačke vojske ti se odbori pretvaraju u jedinu i pravu narodnu vlast. Pred njih su se sada postavljali i mnogi drugi zadaci osim pomaganja partizanskim jedinicama i Narodno oslobodilačkoj vojsci. Nastaje treća etapa, koja je nužno nametnula stvaranje jednog jedinstvenog opštopartijskog narodnog tela koje će biti centralni organ i koje će ujediniti sve te i stvarati nove narodno oslobodilačke odbore.

Sazvana je istorijska skupština Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije u Bihaću. Na toj su skupštini donete velike i važne odluke. Stvoren je po prvi put, posle okupacije naše zemlje, jedan centralni politički organ od predstavnika svih naroda Jugoslavije. Po prvi se put sastalo jedno narodno predstavništvo, koje je ponikla iz samog naroda, i to u najtežim časovima njegove istorije, i pred kojim je Vrhovni štab mogao da odgovara za svoj dotadašnji rad.

Stvaranje Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije jeste jedna od najvećih tekovina naše narodno oslobodilačke borbe do tog vremena. Položeni su temelji na kojima se gradi jedno novo, pravednije uređenje u zemljama Jugoslavije, položeni su temelji na kojima se stvara istinsko bratstvo i ravnopravnost svih naroda Jugoslavije, temelji jedne prave, istinski demokratske, narodne vladavine. Stvaranjem Zemaljskog antifašističkog veća Hrvatske, a još pre toga stvaranjem slovenačke Osvobodilne fronte i njenog izvršnog organa, počeli su se sprovoditi u praksi principi o ravnopravnosti naroda Jugoslavije, počele su se ostvarivati vekovne težnje pojedinih naroda Jugoslavije da sami sobom upravljaju.

U toku godine dana, otkako je osnovano Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije, dogodile su se velike promene ne samo u našoj zemlji, već i u čitavom svetu. Mi smo, naročito u toku ove godine dana, morali voditi

teške i krvave borbe sa okupatorom. Pred našu Narodno oslobodilačku vojsku bili su postavljeni veliki, ali časni zadaci. U razdoblju od šest meseci, od januara pa sve do meseca jula 1943 godine, mi smo prebrodili dve velike neprijateljske ofanzive, četvrtu i petu, koje su bile preduzete s ciljem da unište našu Narodno oslobodilačku vojsku i ponovo okupiraju našu oslobođenu teritoriju. To su bila teška iskušenja za našu Narodno oslobodilačku vojsku. Izdržali smo ogromne napore u kojima su sinovi naših naroda pokazali takva nečuvena junaštva i samoodricanja, sa kojima će se vekovima ponositi pokolenja naših naroda. Bez obzira na ogromnu brojčanu i tehničku nadmoćnost neprijatelja, njemu nije uspelo da uništi jezgro naše Narodno oslobodilačke vojske. Naprotiv, on je pretrpeo ogromne gubitke, a mi smo tom teškom i krvavom borbom stekli pred čitavim naprednim svetom velike simpatije i divljenje s jedne strane, a s druge, - po prvi put su Saveznici počeli priznavati našu Narodno oslobodilačku vojsku time, što su poslali u Vrhovni štab Narodno oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije svoju vojnu misiju. U toku tih velikih borbi, naročito u toku pete ofanzive, mi smo pretrpeli teške gubitke. Pale su hiljade najboljih sinova naših naroda. Među njima se nalaze i članovi Izvršnog odbora Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije, Nuriya Pozderac, Veselin Masleša, Sima Milošević i nekoliko članova AVNOJ-a. To su teški i nenadoknativi gubici. Odajmo počast ovim slavnim sinovima našeg naroda, koji su dali svoje dragocene živote za bolju i sretniju budućnost naroda Jugoslavije.

Trebalo je prolići potoke dragocene narodne krvi, trebalo je da deseci hiljada najboljih sinova naših naroda polože svoje živote u toku dvogodišnje nejednake borbe sa neprijateljem, da bi na kraju istina o stvarnom položaju u Jugoslaviji prokrčila sebi put pred svetskom javnošću. Možda nikada ni jedan mali narod nije tako skupo došao do toga da uveri svetsku javnost da je krv, koja je prolivena u Jugoslaviji njegova krv, a ne onih sramnih izdajnika čije poglavice uživaju gostoprimstvo u savezničkim zemljama.

Jedna nečuvena prevara čitave poštene svetske javnosti raskrinkana je u periodu ove godine dana. Izdajnička londonska vlada preko dve godine varala je čitav svet time što je govorila, da borbu u Jugoslaviji vodi njezin ministar Draža Mihailović. Da bi ironija bila još veća. četničke bande na čelu sa tim ministrom-izdajnikom, vodile su kroz čitavo to vreme i još danas vode borbu protiv Narodno oslobodilačke vojske i partizanskih odreda, na strani okupatora. Ali te

pokvarenjake ništa nije smetalo da u ista vreme prikažu uspehe Narodno oslobodilačke vojske svojim uspesima. Za vreme četvrte ofanzive izdajnik Draža Mihailović napravio je sporazum sa Nemcima, Talijanima i ustašama da zajedno zadaju smrtni udarac našoj Narodno oslobodilačkoj vojsci. Mnogobrojni dokumenti, koji su nam. pali u ruke za vreme naše ofanzive protiv četnika Draže Mihailovića, jasno otkrivaju taj pakleni plan i nečuvenu izdaju tih narodnih izroda. Kao što je već našoj javnosti poznato, za vreme velikih i slavnih borbi na reci Neretvi i kod Gornjeg Vakufa, Draža Mihailović je sakupio svu svoju vojsku u Srbiji, Sandžaku, Crnoj Gori, Hercegovini i istočnoj Bosni, svega oko 18 000 četnika, i doveo ih na Neretvu da bi nam tu zabili nož u leđa. Naše slavom ovenčane I, II, III i VII divizija i jedinice 1X dalmatinske divizije razbile su ne samo Nemce, ustaše i Talijane na reci Neretvi, već su prešle i u odlučnu ofanzivu protiv četnika Draže Mihailovića goneći ga od Neretve do Kolašina, gde su mu zadale konačan udarac i likvidirale njegove četnike kao neku ozbiljnu vojničku snagu.

Sve su to činjenice koje izdajnička izbeglička londonska vlada nije mogla zataškavati pred svetskom javnošću. Tako je prevara bila konačno otkrivena. Usled događaja izvan naše zemlje, tj. usled pobeda slavne Crvene armije na Istočnom frontu i razbijanja elitnih Hitlerovih armija, stvoreni su bili uslovi za pobeđe ostalih Saveznika, Engleske i Amerike u Africi, stvoreni su bili uslovi za iskrcavanje Saveznika na Siciliju i na kraju u Italiju i za kapitulaciju glavnog Hitlerovog partnera, fašističke Italije. Ovde moram da naglasim, da je kod izbacivanja Italije iz stroja veliku ulogu odigrala i naša Narodno oslobodilačka vojska, koja je čitavo vreme u toku ovog, rata prikovala uz sebe 16-20 talijanskih divizija. Još do kapitulacije Italije, jedinice naše Narodno oslobodilačke vojske, prešavši ponovno u ofanzivu posle pete ofanzive neprijatelja. oslobodile su skoro čitavu istočnu Bosnu, veći deo centralne Bosne i Bosansku krajinu. Kapitulacijom Italije i razoružanjem deset talijanskih divizija u našoj zemlji, naša je Narodnooslobodilačka vojska došla ne samo do velikog naoružanja, već je i sama narasla najmanje za 80000 novih boraca i oslobodila nove velike predele u Dalmaciji, Sloveniji itd. Na taj su način stvoreni uslovi za nove pobedničke operacije jedinica Narodnooslobodilačke vojske s jedne strane, a s druge strane naša Narodno oslobodilačka vojska stekla je kod Saveznika glas ozbiljnog vojnčkog faktora, s kojim danas računaju ne samo Saveznici kao sa svojim saveznikom, nego i fašistički osvajači kao s protivnikom, koji veže uz sebe veliki

broj njihovih divizija. Posle kapitulacije Italije došlo je do neviđenog poleta narodnog ustanka u Dalmaciji, Sloveniji, pa i u ostaloj Hrvatskoj. Tako danas nema više ni jedne oblasti u Jugoslaviji gde se nije rasplamsao plamen narodnog ustanka. Do 1. novembra ove godine oslobođeni su ogromni novi prostori naše zemlje. Oslobođen je veliki deo Dalmacije sa ostrvima, veliki deo Hrvatskog primorja, veliki deo Slovenije, Bosanske krajine, čitava istočna Bosna, veliki deo centralne Bosne, čitav Sandžak, veliki deo Crne Gore i jedan deo Hercegovine.

Nekoliko naših divizija već su prešlo granicu između Sandžaka i Srbije i počele ponovno oslobađati srpski narod od nemačkih i bugarskih osvajača, Nedićeve vojske i četničkih bandi Draže Mihailovića. Jedna od vrlo značajnih činjenica jeste da su naše partizanske snage u Makedoniji u poslednje vreme postigle znatne uspehe i već po drugi put zauzele Kičevo, Debar i tako stvorile uslove za još jače razvijanje partizanskog pokreta u Makedoniji. Partizanski pokret u Makedoniji usko je povezan sa partizanskim pokretom u Albaniji i Grčkoj i u isto vreme javlja se kao ozbiljna podrška u razvijanju partizanskog pokreta i u samoj Bugarskoj.

Jedan od najlepših uspeha našeg narodnog ustanka, koji ima veliki istorijski značaj, jeste oslobođenje Istre i Slovenskog primorja posle kapitulacije Italije. 20-godišnje ropstvo slovenskog i hrvatskog naroda nije moglo, uprkos svim naporima fašista, oduzeti našoj porobljenoj braći njihovo nacionalno obeležje i oslabiti njihove težnje za sjedinjenjem sa svojom braćom i ostalim narodima Jugoslavije.

Kao što se već iz napred izloženog vidi situacija se u Jugoslaviji i u svetu, naročito poslednje godine, potpuno izmenila. Zahvaljujući pobedama Crvene armije, Hitlerova ratna mašina stoji pred katastrofom, a pobeda nad ovim najvećim neprijateljem čovečanstva već nije daleko. U toku ove godine dana raspao se fašistički blok. Italija je izbačena iz stroja. Kod Hitlerovih satelita vlada još veća zabuna i raspadanje. Odnosi između Saveznika, Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike, postaju sve čvršći, što je naročito došlo do izražaja na Moskovskoj konferenciji predstavnika ovih triju velikih savezničkih sila. Sve ove činjenice imaju ogromni značaj i za našu narodno oslobodilačku borbu. Vera u blisku pobedu i konačno oslobođenje naših naroda ispod okupatorskog jarma zahvata sve šire slojeve naroda Jugoslavije, što se izražava u masovnom prilivu novih boraca u Narodno oslobodilačku vojsku, što se izražava u pristupanju

našoj narodno oslobodilačkoj borbi mnogih istaknutih političkih, kulturnih i javnih radnika u svim zemljama Jugoslavije. Sve to utiče, s druge strane, na sve brži raspad marionetskih državnih aparata Pavelića i Nedića, i na taj način na slabljenje okupatorskih pozicija u našoj zemlji.

No jedno se nije izmenilo ni u toku poslednje godine dana, uprkos svim činjenicama koje smo napred naveli, a to je politika izdajničke izbegličke vlade, koja se sada nalazi u Kairu i koja, nažalost, još uvek važi pred našim Saveznicima kao legitimni predstavnik naroda Jugoslavije. Nemam nameru da u ovom kratkom izveštaju ulazim detaljnije u to zašto je to tako, zašto Saveznici trpe tu vladu koja nema nikakva oslonca u našem narodu, jer sarađuje preko svog ministra Draže Mihailovića sa okupatorom već dve i po godine protiv naše Narodno oslobodilačke vojske, odnosno protiv naroda Jugoslavije, koja je izrazito reakcionarna i velikosrpska, što se naročita vidi iz njenog sastava, jer u njoj učestvuju takvi ljudi, kao što je poznati šestojanuarac Pera Živković i drugi. Ali jedno mogu kazati: nema ni jednog borca u Narodno oslobodilačkoj vojsci i partizanskim odredima, ni jednog rodoljuba, koji učestvuje u današnjoj divovskoj borbi, koji ne bi osetio bol u srcu, koji ne bi osetio ogorčenje svaki put, kada pomisli da ta vlada, koja ima na duši toliko zločina i koja spada na listu ratnih krivaca, još uvek sedi i uživa gostoprimstvo naših Saveznika. Nama je vrlo dobro poznato, da ta vlada čini sve što može da se na bilo koji način prokrijumčari u našu zemlju, a to isto vredi i za kralja, pre no što narod rekne svoju odlučnu reč o njihovoj sudbini. Mi znamo i to, da postoje u inostranstvu izvesni reakcionarni krugovi koji podupiru tu vladu i kralja u njihovim nastojanjima. Ali mi znamo i to, da ogromna većina naprednih demokratskih elemenata u savezničkim zemljama iskreno želi da naš narod sam odluči o svojoj sudbini i stvori takvo državno uređenje, kakvo nađe za potrebno.

Nas su klevetali i još kleveću sa svih strana, ali po jedinstvenom planu. Svi okupatori, njihovi kvislinzi - prodane izdajice, ustaše, nedićevci, četnici Draže Mihailovića u zemlji i njihovi gospodari u inostranstvu - govorili su i govore da je naša narodnooslobodilačka borba u Jugoslaviji čista komunistička stvar: boljševizacija zemlje, pokušaji komunista da uzmu vlast, ukidanje privatne svojine, uništenje crkve i vere, uništenje kulture itd., itd. Ove su klevete stare i otrcane. One su ponikle u Gebelsovoj kujni i sada su postale glajhšaltovana hrana, kojom Gebelsovi istomišljenici hrane stanovništvo »Nove Evrope«, i pokušavaju je eksportovati i izvan Evrope. Ali u te laži malo ko više veruje, a

najmanje narodi Jugoslavije. Naša borba za opstanak suviše je krvava i teška, mnogo i premnogo su naši narodi u toku ove tri godine prepatili, da bi ih se moglo takvim otrcanim klevetama skrenuti s puta ove velike i slavne borbe za nezavisnost, za bolju i sretniju budućnost. Prošla su ona vremena, kada je šaka reakcionara pripisivala, ponekad s uspehom, komunistima Jugoslavije takve i slične stvari, da bi ih izolirala od naroda. Kroz ovu veliku oslobodilačku borbu narodi Jugoslavije su se uverili, da su komunisti najverniji sinovi svog naroda, uvek spremni na najveće žrtve za njegovu sreću.

U vezi sa svim tim, a naročito s razvitkom sveopšteg narodnog ustanka, u vezi s oslobođenjem sve većih teritorija, u vezi sa sve većim zadacima koji se postavljaju pred naše narode i u vezi sa razvojem događaja u inostranstvu, potrebno je blagovremeno preduzeti sve mere za dalje uspešno razvijanje narodno oslobodilačke borbe; potrebno je preduzeti sve mere, da bi naši narodi osigurali sebi takvo državna uređenje, koje bi se zasnivalo na bratstvu i ravnopravnosti svih naroda Jugoslavije, i koje bi garantovalo istinsku slobodu i demokratiju svim slojevima društva.

Kroz 23 godine monarhija se potpuno kompromitavala kod naroda. Ona nije bila nosilac demokratskih načela, već diktature najreakcionarnije klike. Monarhija nije bila spona za bratstvo naroda Jugoslavije i temelj za stvaranje snažne državne narodne zajednice. Monarhija je bila nosilac velikosrpske hegemonije i ugnjetavanja drugih naroda. Pokojni kralj Aleksandar je 1929 godine raspustio parlament i uveo vojnu diktaturu. Uveo je režim terora i nasilja. Kralj Petar II. postao je odmah ispočetka centar oko koga se okupljalo sve ono reakcionarno, što je upropastilo našu zemlju. Još više, on je sve vreme podržavao i još uvek podržava najsramnijeg izdajnika Dražu Mihailovića i njegove vojvode. O tome ima stotine i hiljade dokaza i to znaju svi naši narodi. U vezi s tim, samo republikanski demokratski oblik vladavine može sprečiti da se našim narodima ne dese nikad više slične nesreće.

Takva je situacija u četvrtoj etapi razvitka naše narodno oslobodilačke borbe. I dosledno tome, našem narodnom predstavništvu nameće se dužnost da preduzme sve potrebno i opravda poverenje ogromne većine slobodoljubivih naroda Jugoslavije. Na ovoj četvrtoj etapi, u vezi s unutrašnjim i spoljnim događajima, nameće se potreba stvaranja takvih narodnih organa, političkih i zakonodavnih, kao i izvršnih, koji iz njih proističu, a koji će biti kadri da savladaju sve teškoće u ovoj situaciji i koji će dostojno reprezentovati narode Jugoslavije,

kako u samoj zemlji, tako i izvan nje, koji će biti sposobni sprečiti svaki pokušaj, došao on bilo s koje strane, koji bi išao za tim da onemogući ostvarenje težnji za koje je naš narod prolio toliko krvi u ovoj velikoj oslobodilačkoj borbi. Danas je potrebno da Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije postane zaista najviše zakonodavno i izvršno telo naroda Jugoslavije. Danas je već došla vreme da se stvori jedan izvršni organ u formi jedne privremene vlade, koji će biti sposoban da rukovodi svim poslovima koje mora da vrši jedna prava narodna vlada.

Mi danas imamo AVNOJ, koji je stvoren pre godinu dana. U tom Antifašističkom veću zastupljeni su svi narodi Jugoslavije. U njemu su zastupljeni svi slojevi našeg društva. Po prvi put u svojoj istoriji naši narodi šalju u taj svoj organ predstavnike koji su iznikli iz njihove sredine, koje oni slobodno biraju i u koje oni imaju zaista puno poverenje.

Ovo što mi sada ovde činimo, krupan je događaj u istoriji naših naroda. To je takođe krupan događaj i u odnosu prema inostranstvu, u odnosu prema našim Saveznicima, jer time naši narodi kroz svoje pretstavništvo jasno i odlučno izražavaju svoju volju. Razume se, takav krupan korak jednoga naroda, kao što je stvaranje njegovog najvišeg izvršnog organa, u konkretnom slučaju stvaranje Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, može u prvom momentu naići i na eventualne smetnje i na nerazumevanje, čak i kod naših Saveznika u inostranstvu. To je naročito zbog toga što u inostranstvu postoji još neka tobožnja jugoslovenska vlada. Ali u toku ove dve godine i devet meseci teške i krvave borbe za svoju slobodu i nezavisnost, narodi Jugoslavije stekli su pravo da sami odlučuju o svojoj sudbini, a to pravo stoji potpuno u skladu s Atlantskom poveljom. Mi smo uvereni, da naši Saveznici neće krivo shvatiti ovaj istorijski korak naših naroda, već, naprotiv, da će Saveznici i sami sve učiniti da našem narodu pruže moralnu i materijalnu pomoć i podršku i preko predstavnika koje je narod sam u zemlji izabrao.

II.

A sada nekoliko reči o našoj slavnoj Narodno oslobodilačkoj vojsci. Mogu smelo tvrditi da je stvaranje narodne vojske, pod takvim uslovima pod kojima se stvarala naša, jedinstven primer u istoriji. Iz golorukih partizanskih odreda, bez ikakvih fabrika oružja i municije, bez magacina i raznih vojnih rezervi namirnica,

bez ičije pomoći bilo s koje strane, stvorena je armija od blizu četvrt miliona, ali ne u mirnom periodu, već u periodu najstrašnije i najkrvavije borbe, koju su ikada narodi Jugoslavije vodili. To je tekovina na koju narodi Jugoslavije mogu biti ponosni i na koju će biti ponosna buduća njihova pokolenja.

Stvaranje naše Narodno oslobodilačke vojske, i još pod takvim uslovima, bilo je veoma težak posao. Mi nismo imali vojnih akademija i škola, mi nismo imali oficirskih kadrova. Sve se to stvaralo i rađalo u procesu same borbe. Prvog maja 1943. godine Vrhovni štab NOV i POJ izdao je dekret o uvođenju oficirskih i podoficirskih činova u našoj Narodno oslobodilačkoj vojsci. Seljaci i radnici, studenti i ostala narodna inteligencija, koji su rasli i razvijali se u narodno oslobodilačkoj borbi, postali su oficiri naše Narodne armije. To su najbolji sinovi naših naroda, koje su istakli iz svoje sredine sami borci. Na takve svoje oficire i podoficire mogu biti ponosni svi narodi Jugoslavije. Ovde je potrebno spomenuti, da su svi oni oficiri bivše jugoslovenske vojske, koji su od samog početka stupili u naše redove i ako brojčano malo, zauzeli dostojno mesto u našoj vojsci.

Razume se da bi taj broj bio veći, da veliki broj jugoslovenskih oficira nije pao u nemačka ropstvo, i iako im je onemogućeno da učestvuju u narodno oslobodilačkoj borbi. Vrhovni štab unapredio je i proizveo preko 5 000 oficira. I ja, u ime Vrhovnog štaba NOV i POJ ovde molim potvrdu ovog visokog narodnog predstavništva, dekreta od 1. maja 1943 godine i dekreta od 1 novembra 1943 godine o proizvođenju i unapređenju oficira Narodno oslobodilačke vojske Jugoslavije.

Vrhovni štab NOV i POJ doneo je dekret o uvođenju ordena i to: 1) orden NARODNOG HEROJA, 2) orden PARTIZANSKE ZVEZDE prvog stepena, 3) orden PARTIZANSKE ZVEZDE drugog stepena, 4) orden PARTIZANSKE ZVEZDE trećeg stepena, 5) orden NARODNOG OSLOBOĐENJA, 6) orden ZA HRABROST, 7) medalja ZA HRABROST, 8) orden BRATSTVA I JEDINSTVA.

Ja molim visoko narodno predstavništvo da potvrdi ovaj dekret Vrhovnog štaba o uvođenju ordena u Narodno oslobodilačkoj vojsci od 15. avgusta 1943. godine.

Organizacija naše Narodno oslobodilačke vojske još nije završena. Mi smo do danas formirali osam armiskih korpusa, koji imaju sav potreban vojnički i politički kadar. Ali priliv novih boraca je svakim danom sve veći. Stvaraju se nove brigade i divizije, stvaraće se i novi korpusi. Dosad je stvaranje naše Narodno oslobodilačke vojske bilo uglavnom na dobrovoljnoj bazi. Ali, od sada, kada će naši narodi imati svoj izvršni organ, Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije,

dužnost ovog izvršnog organa biće i ta da izda dekret o opštoj vojnoj obavezi svih građana ove zemlje od 18-50 godina. Razume se, da će se pri tome zadržati pravo svakoga koji želi da stupi dobrovoljno u našu vojsku i izvan ovog doba starosti. U isto vreme Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije moraće dati izjavu o svim onim vojnicima i oficirima, koji bi se i u buduće nalazili na strani Nemaca, bilo u hrvatskoj vojsci ili u kojim drugim jedinicama.

U vezi sa konferencijom triju velikih savezničkih sila u Moskvi postalo je aktuelno da se naše narodno predstavništvo izjasni o mnogim važnim pitanjima, koja interesuju naše narode, kao: a) pitanje ratnih zločinaca, b) pitanje brodova ratnih i trgovačkih, koje je Italija, pri okupaciji naše zemlje, oduzela našem narodu, c) pitanje naših interniraca u Italiji i u drugim zemljama, d) pitanje opljačkane narodne imovine od strane italijanskih okupatora i vraćanje iste ponovo našem narodu. Sve su to važna i hitna pitanja koja treba da se što pre reše.

Kao što je napred spomenuto, u mesecu maju 1943 godine došla je u Vrhovni štab delegacija engleske Vrhovne komande u Kairu. Već par dana pre toga spustila se jedna slična delegacija kod Glavnog štaba Hrvatske. Te su delegacije imale zadatak da uspostave kontakt s Narodno oslobodilačkom vojskom Jugoslavije i da pripreme teren za odašiljanje jedne glavne delegacije pri Vrhovnom štabu NOV i POJ, na čelu s jednim engleskim generalom. Vrhovni štab se složio sa slanjem jedne takve delegacije. I u mesecu septembru ove godine u naš Štab je došla engleska vojna misija od nekoliko viših oficira, na čelu sa brigadnim generalom Maklenom koji je imao punomoćje Vrhovnog komandanta na Bliskom istoku, Vilsona. U akreditivnom pismu Vrhovnog komandanta Vilsona, navedena je svrha dolaska te delegacije, i to - uspostavljanje što tešnijih odnosa između naše Narodno oslobodilačke vojske i engleskih snaga, organizacija slanja ratnog materijala našoj Narodno oslobodilačkoj vojsci i koordinacija vojnih operacija.

Saveznici su nam već od meseca jula počeli slati izvestan ratni materijal pomoću aviona, ali u neznatnoj količini, što je bilo razumljivo zbog toga što su jedino sredstvo transporta bili avioni. Oslobođenjem Dalmatinske obale i ostrva pružila se mogućnost primanja većih količina materijala za našu vojsku i, zaista, Saveznici su nam poslali brodovima veću količinu ratnog materijala i namirnica. U izgledu je da ćemo morskim putem, dobiti još veće količine ratnog materijala, koji nam je potreban za vođenje rata. Razume se nama je danas potrebno i

teško savremeno naoružanje, kao što su tenkovi i avioni. U tom pravcu Vrhovni štab NOV i POJ preduzeo je izvesne korake kod Saveznika.

Pošto je Vrhovni štab NOV i POJ uspostavio kontakt sa Saveznicima - oni se sve češće obraćaju njemu i u pitanjima, koja nisu više čisto vojničke prirode, već politička pitanja i koja spadaju u kompetenciju vlade. S druge strane. Vrhovni štab odnosno Vrhovni komandant, takođe je uputio Saveznicima izvesne zahteve i molbe, koje u normalnim prilikama, pri postojanju vlade, spadaju u njenu kompetenciju. Vrhovni štab je već uputio u Italiju jednu delegaciju za primanje ratnog materijala, radi organizacije i primanja naših zarobljenika i interniraca i njihovog repatriranja u svoju domovinu. Dalje je Vrhovni štab već postavio pred Saveznike zahtev da se vrate ratni i trgovački brodovi, koje je Italija otela našem narodu. Takođe je postavio pitanje naših interniraca i zarobljenika. Postavio je pitanje isporučivanja našoj vojsci teškog savremenog naoružanja, tenkova, avijacije d drugo, kao i stvaranja pomorske i avionske baze u Italiji. U vezi sa svim tim Vrhovni štab NOV i POJ, uz pristanak engleske Vrhovne komande u Kairu, uputio je jednu svoju delegaciju, koja će tamo, na licu mesta, pokušati da reši sva ta pitanja.

Iz svega toga vidi se koliko je potrebno i važno formiranje privremene vlade, koja bi mogla većinu tih pitanja rešavati i u inostranstvu istupati kao jedini legitimni i pravi predstavnik naroda Jugoslavije.

Vrhovni štab je uspeo uspostaviti kontakt sa Saveznicima, tj. sa Engleskom i Amerikom, čiji se predstavnici vojske nalaze kod nas, dok se sada radi na tome da dođu i predstavnici Sovjetskog Saveza. Želja je svih naših naroda, kao i naše vojske, da se što pre uspostavi veza sa ovom velikom bratskom državom, u koju narodi Jugoslavije imaju najveće poverenje kao u svog najvećeg zaštitnika.

Deklaracija Drugog zasjedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, Jajce, 29. studeni 1943.

U toku dve i po godine neprekidne narodno oslobodilačke borbe protiv okupatora i njegovih pomagača, narodi Jugoslavije postigli su krupne i odlučujuće uspehe kako u unutrašnje-političkom tako i u spoljno-političkom pogledu. Posle svakog

neprijateljskog pokušaja da razbije našu Narodno oslobodilačku vojsku, naša se vojna sila povećala, iznutra učvršćivala i vojno stručno podizala. Što se neprijatelj više trudio da uguši oslobodilački pokret naših naroda, to su se čvršće narodne mase zbijale u tom pokretu oko Vrhovnog štaba i proslavljenog narodnog vođe druga Tita, oko Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije i oko nacionalnih političkih predstavništava pojedinih naroda Jugoslavije. Stalno se povećavala naša oslobođena teritorija, rasle su naše materijalne rezerve i povećavali izvori za snabdevanje za našu Narodnooslobodilačku vojsku i stanovništvo.

Uporedo sa tim razvijali su se organi narodne vlasti i razni privredni i upravni organi u službi te vlasti.

Priznanje krupnih uspeha naše narodno oslobodilačke borbe u inostranstvu s jedne strane, a s druge strane potpuno razotkrivanje izdajničke uloge izbegličke jugoslovenske »vlade« postavili su pred rukovodeće organe našeg narodno oslobodilačkog pokreta potpuno nove zadatke. Nastala je potreba da se svi ti uspesi sistematski učvrste i iskoriste za dalje uspešno vođenje naše narodnooslobodilačke borbe.

U vezi s tim činjenicama Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije, na svom Drugom zasedanju održanom 29 novembra 1943 godine konstatuje:

I

1. Dve i po godine naše narodno oslobodilačke borbe dokazale su čitavom svetu da su narodne mase Jugoslavije odlučno i čvrsto krenule putem oružanog otpora protiv okupatora, putem koji je našim narodima ukazala Komunistička partija Jugoslavije i kojim su zajedno sa njom išle sve istinske rodoljubive snage i političke grupe naših naroda. Ogromna većina narodnih masa Jugoslavije svrstala se u narodnooslobodilačke redove i aktivno poduprla svoju Narodno oslobodilačku vojsku. Zajedno sa tim masama aktivno su učestvovali i u narodno oslobodilačkom pokretu i. njegovim organima svi rodoljubivi pašteni funkcioneri iz svih političkih partija i grupa i domoljubivih organizacija. Sve to podjednako vredi za sve narode Jugoslavije. Svojom aktivnošću u narodno oslobodilačkom pokretu narodne su mase Jugoslavije otvoreno i glasno izrazile svoj protest protiv izdajnika, reakcionera i špekulanata u zemlji i inostranstvu, koji su se nasiljem i prevarom držali na vlasti u staroj Jugoslaviji, pa sada ponovo

pokušavaju - opirući se na najreakcionarnije krugove - da se dočepaju vlasti pomoću izdaje, prevare i špekulacije. Ali svi ti pokušaji ne mogu sakriti činjenicu, da je u toku narodno oslobodilačke borbe stvoren potpuno nov odnos političkih snaga u našoj zemlji, te da mora takođe i u njenoj upravi i državnom vodstvu taj novi odnos snaga biti na odgovarajući način izražen.

2. Jedan od najvažnijih izvora snage naše narodno oslobodilačke borbe jeste činjenica, da su jedinstveni narodno oslobodilački pokret naroda Jugoslavije i njegova Narodno oslobodilačka vojska izrasli iz oslobodilačkih pokreta svih naših naroda. Narodima Jugoslavije za njihovu borbu protiv okupatora nisu bili potrebni pređašnji sporazumi o ravnopravnosti itd. Oni su se latili oružja, počeli oslobađati svoju zemlju i time sebi ne samo stekli, nego i osigurali pravo na samoodređenje, uključujući pravo na otcepljenje ili ujedinjenje s drugim narodima. Sve snage koje učestvuju u narodno oslobodilačkom pokretu od prvog dana priznaju našim narodima sva ta prava. I baš zbog toga, narodi Jugoslavije još su se tešnje povezali u zajedničkoj borbi. Kroz dve i po godine herojske borbe protiv okupatora i njihovih pomagača u narodnim masama Jugoslavije skršeni su ostaci velikosrpske hegemonističke politike, razbijeni su pokušaji da se u naše narode ubaci međusobna mržnja i nesloga, a istovremeno su poraženi i ostaci reakcionarnog separatizma. Time su stvoreni ne samo materijalni i opštepitički nego i svi moralni uslovi za stvaranje buduće bratske, demokratske, federativne zajednice naših naroda, nove Jugoslavije izgrađene na ravnopravnosti njenih naroda. I zbog toga, upravo danas, kada stoje pred konačnim isterivanjem okupatora iz svoje zemlje, narodi Jugoslavije opravdano zahtevaju da se uspostavi takvo državno vodstvo, koje će i po svom sastavu i po svom programu biti jamstvo da će svim narodima Jugoslavije u federativnoj Jugoslaviji biti i stvarno osigurana istinska ravnopravnost.

3. Uspesi naše narodno oslobodilačke borbe proneli su slavu naših naroda u čitavom svetu, razbili su lažne predstave koje su posejali neprijatelji naših naroda i snažno učvrstili međunarodne političke pozicije Jugoslavije i njenih naroda. Veliki udeo naših naroda u opštoj borbi protiv fašističkih osvajača danas je već priznat od svih snaga antihitlerovskog bloka. Ali to nije dovoljno. Narodi Jugoslavije s pravom traže od Saveznika i svih svojih prijatelja da bude priznata ne samo njihova borba protiv okupatora nego i njihova slobodna demokratska volja. Narodi Jugoslavije s pravom traže da bude ukinuta potpora koja se u inostranstvu donekle još daje izdajničkoj, izbegličkoj jugoslovenskoj »vladi« i kliki

oko nje. U isto vreme narodi Jugoslavije s pravom zahtevaju da organi njihove narodne vlasti, iznikli iz dosadašnje borbe, budu u inostranstvu priznati i poštovani.

4. Dok su narodi Jugoslavije dve i po godine svojom krvlju natapali tlo svoje domovine, da bi je oslobodili od mrskih osvajača, reakcionarna izbeglička klika u inostranstvu, koja se naziva »jugoslovenskom vladom«, uradila je sve što je mogla da bi istrгла oružje iz ruku naših naroda. Lažima i klevetama zavarala je inostranstvo, pokušavala da sakrije pravu volju naroda Jugoslavije, pokušavala da spreči svaku pomoć slobodoljubivih zemalja našim narodima. Lažima i klevetama pokušavala je da skrene naše narode sa puta borbenog jedinstva, bratske saradnje i sloge, sa puta stvaranja nove, bratske, njihove zajednice. Pomoću svojih agenata, a u prvom redu Draže Mihailovića, ta je vlada sistematski organizovala bratoubilački rat u svim zemljama Jugoslavije u isto vreme dok je klevetnički za to bacala odgovornost na narodno oslobodilački pokret. Ona nosi svu odgovornost za pokolje i zločine koji su vršili i još vrše četničke bande, koje službeno nose ime »Jugoslovenska vojska u otadžbini«. U isto vreme je radila na tome da zavadi narode Jugoslavije, da ih nahuška na međusobno klanje. U tom izdajničkom poslu takozvana vojska te »vlade« - četnici Mihailovića - na život i smrt se povezala sa okupatorima i postala najjače uporište fašističkih osvajača u borbi protiv naših naroda. Ta »vlada« bila je u procesu stalnog raspadanja. U sadašnjem njenom sastavu ostali su najzagrižljiviji velikosrpski elementi na čelu sa Dražom Mihailovićem i Petrom Živkovićem i ako on formalno nije član vlade. To je vlada otvorenog bratoubilačkog rata i šovinističkog terora, vlada službe fašističkim okupatorima, vlada izrazito antidemokratska, koja svesno radi na razbijanju i cepanju Jugoslavije. Zbog toga narodi Jugoslavije sa pravom postavljaju zahtev da se takvoj jugoslovenskoj »vladi« u inostranstvu i formalno oduzme pravo da ih predstavlja.

5. Uporedo sa vladom nosi odgovornost za izdajničku politiku, uperenu protiv osnovnih interesa naroda Jugoslavije i reakcionarna protivnarodna monarhistička klika. U ime kralja Petra i monarhije, velikosrpske i druge reakcionarne klike organizovale su i vršile najpodlije zločine protiv vlastitih naroda. Kralj Petar je kroz dve i po godine zalagao sav svoj autoritet da bi podupro izdajnički, zločinački rad izdajnika. Desio se jedinstven primer izdajstva u istoriji: kralj je Vrhovni komandant izdajničkih četničkih bandi Draže

Mihailovića, koje su sastavni deo okupatorske vojske sa kojom se naši narodi biju na život i smrt. Pošto su propali svi protivnarodni pothvati reakcionarnih izdajničkih elemenata, kralj i monarhija ostali su poslednje utočište, centar svih protivnarodnih snaga. Pod zastavom kralja i monarhije vrše se najgnusnija izdajstva i najstrašniji zločini protiv naših naroda. Potrebno je, prema tome, što narodi Jugoslavije traže, da se i u pogledu kralja i monarhije preduzmu mere koje odgovaraju njihovom odnosu prema narodno oslobodilačkoj borbi.

Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije, u ime svih naroda Jugoslavije, koje ono predstavlja kao njihovo vrhovno zakonodavno predstavničko telo, izražava tople osećaje prijateljstva, koje narodi Jugoslavije gaje prema narodima Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika, Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država, kao i osećaje divljenja i priznanja za herojsku borbu i slavne pobeđe Crvene armije na Istočnom bojištu i savezničkih suvozemnih, pomorskih i vazduhoplovnih snaga nad fašističkim osvajačima.

Narodi Jugoslavije cene sve znakove koji pokazuju da se u savezničkim zemljama danas sve pravilnije ocenjuje borba, koju naši narodi vode dve i po godine i uloga koja joj pripada u zajedničkoj borbi slobodoljubivih naroda protiv fašističke kuge.

Narodi Jugoslavije prihvatili su sa zahvalnošću prvu pomoć u ratnom materijalu, opremi i hrani, koja im je ukazana od strane Saveznika. Oni sa radošću pozdravljaju uspostavljanje direktnih veza između Glavnog štaba savezničkih oružanih snaga Srednjeg istoka i Vrhovnog štaba NOV i POJ, koje su omogućile početak bratske vojničke saradnje između snaga Narodno oslobodilačke vojske i savezničkih oružanih snaga.

Narodi Jugoslavije sa radošću prihvataju i pozdravljaju odluke Moskovske konferencije predstavnika vlade SSSR-a, Velike Britanije i SAD, koja svima narodima osiguravaju pravo da sami po slobodno izraženoj volji reše pitanje svog unutrašnjeg državnog uređenja. Te odluke od najveće su važnosti i za narode Jugoslavije, koji su svojom upornom oslobodilačkom borbom pokazali svoju volju i spremnost da svoju zajedničku domovinu sami izgrade na novim temeljima istinske demokratije i ravnopravnosti naroda.

Narodi Jugoslavije će produžiti i još više pojačati svoju borbu za konačnu punu pobeđu nad fašističkim osvajačima i odgovoriće svojoj dužnosti, koju osećaju prema zajedničkoj stvari za koju se bore svi slobodoljubivi narodi sveta. Zato oni

očekuju da će njihovi napori i prilog koji oni svojom borbom i žrtvama daju toj zajedničkoj stvari, biti do kraja pravilno cenjeni, te da će savezničke vlade u interesu zajedničke stvari svojim daljim odlukama olakšati narodima Jugoslavije da do kraja ispune veliku dužnost koju su na sebe dobrovoljno preuzeli.

III

S obzirom na sve te činjenice, Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije, kao najviše i jedino pravo predstavništvo volje svih naroda Jugoslavije

odlučuje:

1. da se Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije konstituiše u vrhovno zakonodavno i izvršno predstavničko telo Jugoslavije, kao vrhovni predstavnik suvereniteta naroda i države Jugoslavije kao celine i da se uspostavi Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije kao organ, sa svim obeležjima narodne vlade, preko kojega će Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije ostvarivati svoju izvršnu funkciju;
2. da se izdajničkoj, jugoslovenskoj izbegličkoj »vladi« oduzmu sva prava zakonite vlade Jugoslavije, a napose da predstavlja narode Jugoslavije ma gde i ma pred kim;
3. da se pregledaju svi međunarodni ugovori i obaveze koje su u inostranstvu u ime Jugoslavije sklopile izbegličke »vlade«, u cilju njihovog poništenja ili ponovnog sklapanja odnosno odobrenja i da se ne priznaju međunarodni ugovori i obaveze koje bi u buduće u inostranstvu eventualno sklopila izbeglička takozvana »vlada«;
4. da se Jugoslavija izgradi na demokratskom federativnom principu kao državna zajednica ravnopravnih naroda;
5. da se svi ti zaključci formulišu u posebnim odlukama AVNOJ-a.

29. novembra 1943

u Jajcu

Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije

Sekretar:

Rodoljub Čolaković

Pretsednik:

Dr. Ivan Ribar

**Odluka Drugog zasjedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja
Jugoslavije o oduzimanju prava zakonite vlade Jugoslavije kraljevskoj
jugoslavenskoj vladi i o zabrani povratka u zemlju kralju Petru II
Karađorđeviću,
Jajce, 30. studeni 1943.**

ODLUKA

DRUGOG ZASEDANJA ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG
OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE O ODUZIMANJU PRAVA ZAKONITE VLADE
JUGOSLAVIJE TAKOZVANOJ JUGOSLOVENSKOJ VLADI U INOSTRANSTVU
I O ZABRANI POVRATKA U ZEMLJU KRALJU
PETRU II KARADORĐEVIĆU

S obzirom na to da su se sve izbegličke takozvane »jugoslovenske vlade« za vreme teške oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije držale neprijateljski prema toj oslobodilačkoj borbi i prema narodno oslobodilačkom pokretu u zemlji; s obzirom da su, zloupotrebljavajući gostoprimstvo savezničkih vlada, neprekidno proturale laži i klevete protiv Narodno oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, protiv organa narodne vlasti u oslobođenim delovima zemlje kao i protiv narodno oslobodilačkog pokreta uopšte; s obzirom da su preko svojih agenata u zemlji, u prvom redu preko svog ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva i »načelnika Vrhovne komande« Draže Mihailovića, sistematski u zemlji organizovale bratoubilački rat u cilju ugušivanja narodnog ustanka; da su preko njega i njemu potčinjenih komandanata sklapale sporazume i saveze sa nemačkim, italijanskim i bugarskim okupatorima i njihovim slugama Pavelićem, Nedićem i Rupnikom u cilju uništenja narodno oslobodilačke vojne sile, idući dotle da je njihova takozvana jugoslovenska vojska u otadžbini, pod vrhovnom komandom Draže Mihailovića, za sve vreme vodila operacije sa Nemcima, Italijanima i Bugarima, ustašama, Nedićevom

»srpskom stražom« i slovenačkom »belom gardom« protiv narodno oslobodilačkih snaga i oslobođenih teritorija Jugoslavije, čime je istovremeno radila na štetu interesa zajedničke borbe Saveznika;

s obzirom na to da su preko tih istih svojih agenata u zemlji i svoje takozvane »jugoslovenske vojske u otadžbini« organizovale sistematsko istrebljenje Muslimana, Hrvata i srpskih rodoljuba u cilju da fizičkim istrebljivanjem ovih stvore uslove za osnivanje Velike Srbije, čime su direktno pomogle Hitlerovu politiku istrebljivanja naših naroda i navukle na sebe odgovornost za masovna zverstva i zločine počinjene nad našim narodima;

s obzirom na to da je kralj Petar II Karađorđević davao povjerenje takvim »vladama« i njenom »ministru vojske, mornarice i vazduhoplovstva« Draži Mihailoviću, koga je unapredio u čin armijskog generala i učinio ga načelnikom Vrhovne komande, i ako mu je bio poznat njegov izdajnički rad; da je davao unapređenja i odlikovanja izdajnicima i zločincima, koji su u službi okupatora krivi za mnogobrojne zločine i izdajstva protiv svoga naroda; da je, s druge strane, ražalovao one oficire bivše jugoslovenske vojske koji su od prvog dana ustanka bili u redovima narodnih boraca i mnogi pali herojskom smrću; kao i s obzirom na to da su pod zastavom kralja i monarhije vršena i da se još vrše gnusna izdajstva i strašni zločini protiv svih naroda Jugoslavije, Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije izražavajući volju i težnju svih naroda Jugoslavije, donosi sledeću odluku:

1. Takozvanoj jugoslovenskoj vladi u inostranstvu oduzimaju se sva prava zakonite vlade Jugoslavije, a napose pravo da pred stranim državama zastupa narode Jugoslavije. To važi i za svaku drugu »vladu« koja bi u buduće bila stvorena u zemlji ili izvan zemlje, a mimo volje naroda Jugoslavije, koja se danas izražava jedino u Antifašističkom veću narodnog oslobođenja Jugoslavije.
2. Kralju Petru II Karađorđeviću zabranjuje se povratak u zemlju, s tim da će pitanje kralja i monarhije rešiti sam narod svojom sopstvenom voljom poslije oslobođenja čitave zemlje.
3. Nalaže se predsedništvu Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije da, u svrhu poništenja i ponovnog sklapanja odnosno odobrenja, pregleda međunarodne ugovore i obaveze koje je u inostranstvu u ime Jugoslavije sklopila izbjeglička »jugoslovenska vlada«.

4. Međunarodni ugovori i obaveze, koje bi u buduću u inostranstvu sklopila u ime Jugoslavije ili njenih naroda izbjeglička takozvana jugoslavenska vlada, neće se priznati.

5. Ova odluka odmah stupa na snagu.

Dne 30. novembra 1943. u Jajcu

Za Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije

Sekretar:

R. Čolaković

Pretsednik:

Ivan Ribar

**Odluka Drugog zasjedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja
Jugoslavije o izgradnji Jugoslavije na federativnom principu,
Jajce, 30. studeni 1943.**

ANTIFAŠISTIČKO VEĆE NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE
ODLUKA DRUGOG ZASEDANJA ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG
OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE O IZGRADNJI JUGOSLAVIJE NA
FEDERATIVNOM PRINCIPU

Na osnovu prava svakog naroda na samoopredeljenje uključujući pravo na otcepljenje ili na ujedinjenje sa drugim narodima, i u skladu sa istinskom voljom svih naroda Jugoslavije, posvedočenom u toku trogodišnje zajedničke narodno oslobodilačke borbe, koja je skovala nerazdruživo bratstvo naroda Jugoslavije, Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi sledeću

ODLUKU

1. Narodi Jugoslavije nisu nikada priznali i ne priznaju raskomadanje Jugoslavije sa strane fašističkih imperijalista i dokazali su u zajedničkoj oružanoj borbi svoju čvrstu volju da ostanu i dalje ujedinjeni u Jugoslaviji.
2. Da bi se ostvario princip suverenosti naroda Jugoslavije, da bi Jugoslavija predstavljala istinsku domovinu svih svojih naroda i da nikad više ne bi postala domenom bilo koje hegemonističke klike, Jugoslavija se izgrađuje i izgradiće se na federativnom principu, koji će obezbediti punu ravnopravnost Srba, Hrvata, Slovenaca, Makedonaca i Crnogoraca, odnosno naroda Srbije, Hrvatske, Slovenačke, Makedonije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine.
3. U skladu sa takvom federativnom izgradnjom Jugoslavije, koja se temelji na najpunijim demokratskim pravima, jeste činjenica da već sada u vreme narodno oslobodilačkog rata, osnovne organe narodne vlasti kad pojedinih naroda Jugoslavije predstavljaju Narodnooslobodilački odbori i Zemaljska antifašistička veća narodnog oslobođenja (Glavni narodno oslobodilački odbor Srbije, Zemaljsko antifašističko veće narodnog oslobođenja Hrvatske, Slovenski narodno oslobodilački odbor, Zemaljsko antifašističko veće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine, Zemaljsko antifašističko veće narodnog oslobođenja Crne Gore i Boke, Zemaljsko antifašističko veće narodnog oslobođenja Makedonije) i da je Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije vrhovno zakonodavno i izvršno predstavničko telo naroda Jugoslavije i vrhovni predstavnik suvereniteta naroda i države Jugoslavije kao celine.
4. Nacionalnim manjinama u Jugoslaviji obezbediće se sva nacionalna prava.
5. Ova odluka stupa odmah na snagu.

Dne 30. novembra 1943. u Jajcu

Za Antifašističko veće
narodnog oslobođenja Jugoslavije

Sekretar:

R. Čolaković

Pretsednik:

Dr. I. Ribar

**Odluka Predsjedništva Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja
Jugoslavije o priključenju Slovenskog primorja, Beneške Slovenije,
Istre i hrvatskih jadranskih otoka Jugoslaviji, Jajce, 30. studeni 1943.**

PRETSEDNIŠTVO ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA
JUGOSLAVIJE, ODLUKA O PRIKLJUČENJU SLOVENSKOG PRIMORJA,
BENEŠKE SLOVENIJE, ISTRE I HRVATSKIH JADRANSKIH OTOKA
JUGOSLAVIJI

U skladu sa davnom težnjama i borbenim naporima slovenačko i hrvatskog
naroda u zemljama podjarmljenim od italijanskih imperijalista, Antifašističke veće
narodnog oslobođenja Jugoslavije

POTVRĐUJE:

1. Odluku Slovenskog narodnog osvobodilnog odbora (plenum Osvobodilne
fronte) o priključenju Slavonskog Primorja i svih anektiranih delova Slovenije
slobodnoj Sloveniji u federativnoj Jugoslaviji.
2. Odluku Zemaljskog antifašističkog veća narodnog oslobođenja Hrvatske o
priključenju Istre, Rijeke, Zadra i anektiranih delova Hrvatske i hrvatskih
jadranskih otoka slobodnoj Hrvatskoj u federativnoj Jugoslaviji.
3. Ova Odluka stupa odmah na snagu.

Dne 30. novembra 1943. u Jajcu

Sekretar Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije
R. Čolaković

Pretsednik Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije
Ivan Ribar

www.crohns.com

www.crohns.com

www.crohns.com

www.crohns.com

www.crohis.com

www.crohis.com

www.crohis.com

www.crohis.com

www.crohis.com

www.crohns.com

www.crohis.com